

ПРІОРИТЕТИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наталія ІЛЬКІВ

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Обставини воєнного стану безпосередньо впливають на стан земель та зумовлюють особливості в правовому регулюванні земельних відносин, що відбувається шляхом закріплення та наступного застосування спеціальних законодавчо встановлених механізмів. Попри те, що воєнний стан вимагає вжиття заходів із забезпечення найневідкладніших та найзначущих потреб, які мають вагоме значення для оборони держави та національної економіки, ці механізми потребують дослідження з урахуванням їх відповідності нормам чинного законодавства та заявленим принципам державної політики України.

На сьогодні напрацьована значна законодавча база, що визначає особливості земельних правовідносин, скореговані умовами воєнного стану. Аналіз цих актів вказує, що законодавець системно підійшов до врегулювання земельних відносин в умовах воєнного стану, передбачивши водночас спрощення для забезпечення функціонування аграрного сектору економіки й прискореного відновлення інфраструктури України, та суттєві обмеження.¹

Погоджуючись з І.О.Костяшкіним, «надважливою умовою ефективного та сталого використання земельних ресурсів є забезпечення балансу публічних та приватних інтересів у відносинах власності на землю як в мирний так і у військовий час».²

Визначальними напрямками регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану стало запровадження у законодавство України окремих правових механізмів, якими на перше місце ставиться інтерес держави та суспільства:

¹ Зигрій О., Ятчишина І., Чижовська Н.(2023) Особливості регулювання земельних відносин під час воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 1 (33). С.157.

² Костяшкін І.О.(2022) Забезпечення прав на землю за особливих умов. *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу*: тези доповідей учасників Міжнародної науковопрактичної онлайн/офлайн конференції (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В. С.49.

1) для забезпечення негайного залучення наявних сільськогосподарських угідь для виробництва продовольчої продукції, оскільки «особливо критичного значення в умовах воєнного стану набуває продовольча безпека держави, що вимагає включення в економічний обіг максимально можливих площ земель сільськогосподарського призначення для товарного виробництва, щоб провести посівну кампанію та забезпечити країну сільськогосподарською продукцією»³ (закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 р. № 2145-IX, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання вчинення нотаріальних та реєстраційних дій при набутті прав на земельні ділянки» від 2 травня 2023 р. № 3065-IX, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» від 19 жовтня 2022 р. № 2698-IX, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення державної власності» від 27 липня 2023 р. № 3272-IX);

2) для забезпечення найбільш невідкладних та значущих потреб у земельних ділянках, які мають вагоме значення для національної економіки в умовах воєнного стану, зокрема щодо встановлення спрощеного порядку надання та зміни цільового використання земельних ділянок, необхідних для розміщення підприємств, що евакуюються із зони активних бойових дій, розміщення необхідних об'єктів для нетривалого перебування внутрішньо переміщених осіб, ведення сільськогосподарського товарного виробництва, стійкої діяльності газотранспортної та газорозподільної систем, системи водопостачання і водовідведення, виробництва теплової енергії, е-комунікацій; (ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України» 30 червня 2023 р. № 3220-IX, ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» від 12 травня 2022 р. № 2247-IX, ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку зміни цільового призначення земельних

³ Дехтяренко Ю.(2023) Регулювання земельних відносин в Україні: воєнний стан та післявоєнний період. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Вип.2. С.34.

ділянок для залучення інвестицій з метою швидкої відбудови України» від 6 лютого 2024 р. № 3563-IX);

3) для забезпечення діяльності ЗСУ, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Міністерства оборони України, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, СБ України, а також для розміщення військових частин, військових навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, що перебувають у сфері управління зазначених органів та/або входять до структури ЗСУ, інших утворених відповідно до законів України військових формувань (ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України» від 24 лютого 2023 р. № 2952-IX, ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму забезпечення землями сил оборони» від 4 вересня 2024 р. № 3948-IX).

Із системного аналізу земельно-правових норм воєнного періоду слідує, що у законодавстві, виходячи з необхідності забезпечення функціонування держави в умовах збройної російської агресії, закладені засади, які забезпечують пріоритет державних та суспільних інтересів над інтересами приватних осіб, призупиняючи дію окремих механізмів правового регулювання захисту приватних інтересів. Зважаючи, що ці правові норми розраховані лише на тимчасове застосування на період дії воєнного стану, то після його скасування та відновлення мирного життя повинно відбутись відновлення дії напрацьованих механізмів регулювання земельних відносин, які базуватимуться на балансі публічних та приватних інтересів у земельних відносинах.